

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญศิลป์
อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง(๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม ของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญา ไทยมีความสำคัญอย่างยิ่งช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คน ไทยสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคน กับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญศิลป์ ได้เล็งเห็น ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้สำรวจบุคคลสำคัญของท้องถิ่นเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านของตำบลเจริญศิลป์ เพื่อเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีประโยชน์ ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และเพื่อการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญศิลป์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความหมายฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
ด้านเกษตรกรรม	๙
ด้านปศุสัตว์	๑๗
ด้านพิธีกรรมและการรักษา	๒๐
ด้านการแพทย์ไทย	๒๓
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	๒๕
ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์	๔๐

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗(๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และ จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วย สร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์ หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้ อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญศิลป์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิ มีความหมายว่า พื้น ชั้น พื้นเพ

ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่วไป ความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และคิด

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิต ของคนในท้องถิ่น

การถ่ายทอดความรู้หรือการสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้แสดงเข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็น ตัวอย่างเพื่อให้รู้ตัว

จากการศึกษาความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการต่างๆ ซึ่งครอบคลุมคำว่า ภูมิปัญญา ภูมิปัญญา พื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถรวบรวมได้ดังนี้

๑. ภูมิปัญญา

คำว่า ภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความสามารถ ที่เป็นผลมาจากการใช้ ความคิด และสติปัญญาในการปรับตัวและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เรียนรู้ และสะสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สามารถใช้หรือปรับเปลี่ยนมาสร้างประโยชน์ และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาอาจเกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มชนในชุมชนจาก ภายนอกชุมชน และ/หรือผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำขึ้นมา ก็ได้

๒. ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ให้ความหมายของภูมิ ปัญญาชาวบ้านว่าเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ซึ่งได้ เรียนรู้จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีความรู้ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหลักเกณฑ์ มีวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้

ล่องลับไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีก
รุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุง ประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์
ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง รากฐานความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจาก
ประสบการณ์และความรอบรู้ รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และที่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้
เข้ากับสภาพการณ์ทางสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้
อย่างเหมาะสม

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ ได้ให้
ความหมายของคำว่า **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ไว้ โดยแยกให้ความหมายของคำว่า **ภูมิปัญญา** ว่าหมายถึง พื้น
ความรู้ ความสามารถ และคำว่า **ท้องถิ่น** ว่าหมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น คำว่า
ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถของท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง

สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจาก
ประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม
การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม จึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้ว พื้นฟู ประยุกต์ เสริมสร้างสิ่งใหม่ บน
รากฐานสิ่งเก่าที่ค้นพบนั้น นักพื้นฟู นักประยุกต์และนักประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ มีชื่อเรียก
ในเวลาต่อมาว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ผู้รู้ชาวบ้าน” และสติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้เรียกว่า
“ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ
ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และ
ตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อย
ออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปใน
สังคม ชุมชน และในตัวของผู้นั้นเอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับ
ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้และ
ประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรม
ที่มีคุณค่าและมีความหมายเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนใน
ท้องถิ่น

๔. ภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนที่เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับ
สิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชุมชนหลายๆ ชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่ง
เหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาได้ดำรงอยู่ และสร้างสรรค์อารยธรรมของเรา
เองได้อย่างมีดุลยภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มีได้
เกิดขึ้นเป็นเอกเทศ แต่มีส่วนแลกเปลี่ยนเลือกเฟ้น และปรับให้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยในด้าน
ต่างๆ ที่เกิดจากการสะสม เลือกรสร และพัฒนาปรับปรุงอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีรูปแบบที่เป็นที่

ยอมรับและได้รับการถ่ายทอดกันมาในสังคม เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันของผู้คนแต่ละยุคแต่ละสมัย

ตารางเปรียบเทียบภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาไทย

ประเภทภูมิปัญญา	ลักษณะที่เหมือนกัน	ลักษณะที่แตกต่างกัน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	เป็นองค์ความรู้ และวิธีการที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	เป็นองค์ความรู้และความสามารถในระดับบุคคลหรือระดับท้องถิ่น ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาษาอีสาน ผ้าไหม แกงไตปลา หนังตะลุง เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ
ภูมิปัญญาไทย		เป็นองค์ความรู้และความสามารถโดยส่วนรวม เป็นที่ยอมรับในระดับชาติ เช่น ภาษาไทย มวยไทย ต้มยำกุ้ง เป็นภูมิปัญญาไทย ฯลฯ

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า **ภูมิปัญญา** เป็นความรู้ ความสามารถ และวิธีการที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม - วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา **ภูมิปัญญาชาวบ้าน** จึงเป็นความรู้ ความสามารถ และวิธีการปฏิบัติของชาวบ้านที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งได้สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากวิธีการนั้นเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และมีการนำไปปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในชุมชนก็จะเรียกว่า **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** แต่ถ้าได้รับการยอมรับในระดับชาติ ก็จะขยายกว้างเป็น **ภูมิปัญญาไทย**

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ๖ ประการ คือ

๑. มีความเป็นท้องถิ่นที่มีรากฐานอยู่ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง
๒. เป็นความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในบุคคล ที่ใช้ความรู้นั้น
๓. มีการถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าและถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ไม่ค่อยมีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
๔. เป็นความรู้ที่มาจากการลงมือทำและประสบการณ์มากกว่าเป็นความรู้จากทฤษฎี
๕. มีรากฐานในโลกทัศน์ทางศาสนา ความสำคัญด้านจิตวิญญาณและค่านิยมของชุมชนในสังคม
๖. เป็นความรู้ที่มองสรรพสิ่งอย่างองค์รวม ความสมดุลของร่างกายและจิตวิญญาณ และมีความสำคัญในการดำรงชีวิต

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาไทยพอสรุปได้ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น

พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราชพระองค์ทรงปกครองประชาชนด้วยพระเมตตา แบบพ่อปกครองลูก ผู้ใดประสบความเดือดร้อนก็สามารถที่ระดมแรงใจความเดือดร้อนขอรับพระราชทานความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ต่อประเทศชาติร่วมกัน สร้างชาติบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรืองได้เป็นปึกแผ่น พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศทางการเมืองภายในประเทศจนรอดพ้นภัยพิบัติหลายครั้ง ด้านการเกษตรพระองค์ทรงพระราชทานทฤษฎีใหม่แก่พสกนิกร ด้านการเกษตรแบบผสมผสานและยั่งยืน ฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ยังความสงบร่มเย็นของประชาชนให้กลับคืนมา

๒. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย

คนไทยในอดีตมีความสามารถเป็นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์จำนวนมาก เป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยประเทศ เช่น นายขนมต้ม เป็นนักมวยที่มีฝีมือเก่งในการใช้อวัยวะทุกส่วน ทุกท่าแม่ไม้มวยไทย สามารถชกมวยไทยจนชนะพม่าได้ถึงเก้าคนสิบคนในคราวเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันมวยไทยถือเป็นภูมิปัญญาด้านศิลปะการป้องกันตัวชั้นเยี่ยม

นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาด้านอาหาร อาหารไทยเป็นอาหารที่มีความหลากหลายในรสชาติทั้งอาหาร คาว หวาน ปิ้งย่าง รสอร่อยถูกปากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ พืชที่ใช้ปรุงอาหารส่วนใหญ่เป็นพืชสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และราคาถูก พืชที่ใช้เป็นส่วนประกอบที่เป็นพืชสมุนไพร เช่น ตะไคร้ ขิง ข่า กระชาย ใบมะกรูด ใบโหระพา ใบกะเพรา เป็นต้น

๓. ความสามารถปรับปรุง ประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนา ใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

คนไทยยอมรับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ โดยนำหลักธรรมคำสอนทางศาสนามาปรับใช้ในวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีตประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทนให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ ทั้งหมดนี้สืบเนื่องจากหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนา เป็นการนำภูมิปัญญาในการประยุกต์พระพุทธศาสนามาใช้กับชีวิตประจำวัน

๔. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในการยอมรับนับถือและให้ความสำคัญแก่คน สังคม และธรรมชาติอย่างยิ่ง มีเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีสิบสองเดือน เป็นการแสดงความเคารพและขอพร เป็นวันแห่งครอบครัว เครื่องญาติพี่น้องได้พบปะกันด้วยความอบอุ่น ส่วนประเพณีลอยกระทงคุณค่าอยู่ที่การบูชาและเคารพบุญคุณของน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคน พืช และสัตว์ ซึ่งใช้น้ำทั้งการบริโภคและอุปโภค ในการรักษาป่าให้ต้นน้ำลำธาร ได้ประยุกต์ให้มีประเพณีการบวชป่า ให้เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ธรรมชาติ สภาพแวดล้อมยังความอุดมสมบูรณ์แก่ต้นน้ำลำธารพลิกฟื้นกลับคืนมาได้ อาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลักของคนไทยที่คำนึงถึงความสมดุลของคน สังคมและธรรมชาติ โดยทำแต่น้อยพอยู่พอกิน เมื่อเหลือก็แจกญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ยังนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอย่างอื่นที่ตนไม่มี เมื่อเหลือใช้จริงๆ จึงจะ

ชาย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเกษตรแบบ “กิน-แจก-แลก-ขาย” ทำให้คนในสังคมได้ช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกัน เคารพนักถือกัน เป็นญาติกันทั้งหมู่บ้าน จึงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีสัมพันธ์กันแนบแน่น ธรรมชาติไม่ถูกทำลายไปมากเนื่องจากทำพอกอยู่พอกิน ไผ่โลก และทำลายมากเหมือนปัจจุบัน ถือเป็นภูมิปัญญาที่สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

๕. เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ตามยุคสมัย

แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องยนต์มาติดตั้งกับเรือใบพัดเป็นทาง สามารถวิ่งได้เร็วขึ้นเรียกว่า “เรือหางยาว” การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสานพลิกฟื้นธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์คืนแทนสภาพป่าที่ถูกตัดทำลายไป การรู้จักใช้ภูมิปัญญาออมเงินสะสมทุนตามแบบสมัยใหม่ให้สมาชิกกู้ยืมปลดหนี้สิน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิกจนชุมชนมีความมั่นคง เข้มแข็ง สามารถช่วยตนเองได้หลายร้อยหมู่บ้านทั่วประเทศ และการสร้าง “อุทยา” ขึ้นเป็นปะการังเทียม ให้ปลาอาศัยวางไข่แพร่พันธุ์และเจริญเติบโตขยายจำนวนมากดั้งเดิม ถือเป็นการใช้ภูมิปัญญาปรับปรุงประยุกต์ใช้ได้ตามยุคตามสมัย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาไส้” ซึ่งเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเรื่องของปากท้อง เป็นสิ่งที่ถูกนำไปแสวงหาผลประโยชน์ หรือตีคุณค่าเป็นตัวเงินได้ง่าย จึงจำเป็นต้องหวงแหน มีการจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรทางปัญญา

๒. ภูมิปัญญาหรือความรู้ส่วนที่เรียกว่า “ยาใจ” ซึ่งความรู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับใคร กลับช่วยให้สังคมมีความเอื้ออาทร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อความผาสุกของคนในสังคม

ประการ แก้ววรรณ ได้สังเคราะห์ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้คือ

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของชาวบ้าน เป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ไขปัญหา การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้น สังสมสืบทอด ปรับปรุง พัฒนา เป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างความรู้ใหม่ สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็น ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวม ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมั่นคง

การจำแนกตามแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทบุคคล ครอบครัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในเรื่องพิธีกรรมสำคัญของท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติ การประดิษฐ์ และการเกษตรกรรม โดยบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นผู้ริเริ่ม หรือเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า ฯลฯ

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทสถานที่ ครอบครัวสถานที่ที่มีความสำคัญกับท้องถิ่นในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา พิธีกรรม สถานที่ทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งเพาะปลูกตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งที่เป็นบุคคล หน่วยราชการ และองค์กรเอกชน

๓. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทวัสดุอุปกรณ์** ครอบคลุมวัสดุอุปกรณ์ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อของจริง และของจำลองที่ใช้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความนิยมและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหารหรือตำรับตำราต่างๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น ๑๐ ลักษณะได้ดังนี้

๑. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา** ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากมีพื้นฐานทางความเชื่อในศาสนาที่แตกต่างกัน สำหรับภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยซึ่งเกี่ยวกับความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นหลักนั้น ได้มีส่วนสร้างสรรค์สังคม โดยการผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น

๒. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม** เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ดีงามที่คนไทยในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจในสังคม ภูมิปัญญาประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากประเพณีและพิธีกรรมที่สำคัญๆ ในประเทศไทยล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมแทบทั้งสิ้น

๓. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน** เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะประเภทต่างๆ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หลังจากนั้นได้สืบทอดการพัฒนาอย่างไม่ขาดสายกลายเป็นศิลปะที่มีลักษณะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น

๔. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน** นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมาบริโภคเพื่อความอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้เพื่อให้อาหารที่มีมากเกินไปความต้องการสามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังนำผักพื้นบ้านชนิดต่างๆ มาบริโภคได้อีกด้วย

๕. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน** การละเล่นถือว่าเป็นการผ่อนคลาย โดยเฉพาะในวัยเด็กซึ่งชอบความสนุกสนานเพลิดเพลิน ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่จะใช้อุปกรณ์ในการละเล่นที่ประดิษฐ์มาจากธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างกลมกลืน

๖. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม** ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของแต่ละภาค เราสามารถพบหลักฐานจากร่องรอยของศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏกระจายตัวอยู่ทั่วไป เช่น สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเทคนิค ความคิด ความเชื่อของบรรพชนได้เป็นอย่างดี

๗. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน** ภูมิปัญญาประเภทนี้ส่วนมากจะแสดงออกถึงความสนุกสนาน และยังเป็นที่สนใจสำหรับคนในสังคม ซึ่งมีส่วนแตกต่างกันออกไปตามโลกทัศน์ของคนในภาคต่างๆ

๘. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน** ภูมิปัญญาประเภทนี้เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในอดีตและถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสี่ ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ หากได้รับการพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้

๙. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประดิษฐกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน เทคโนโลยีและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนไทยในแต่ละภาคนั้นถือเป็นประดิษฐกรรมและหัตถกรรมชั้นเยี่ยม ซึ่งปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับความสนใจในการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาประเภทนี้เท่าที่ควร หากมีการเรียนรู้และสืบทอดความคิดเกี่ยวกับการประดิษฐกรรมและหัตถกรรมให้แก่เยาวชน จะเป็นการรักษาภูมิปัญญาของบรรพชนได้อีกทางหนึ่ง

๑๐. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากคนไทยมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ทำไร่ จึงทำให้เกิดภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในการดำรงชีวิตเพื่อแก้ปัญหาหรืออ้อนวอนให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก และเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมเกี่ยวกับเกษตรกรรมทั่วทุกภูมิภาคของไทย

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้แบ่งสาขาหรือประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ๑๑ สาขา ดังนี้

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุนในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๖. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ มีผลงานโดดเด่นเรื่องต่อไปนี้

๖.๑ ด้านจิตรกรรม คือ การวาดภาพฝาผนัง การเขียนภาพลงผ้า หน้าผา การสลักลาย ฯลฯ

๖.๒ ด้านประติมากรรม คือ ผู้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีฝีมือในการปั้นแกะสลัก การหล่อ เช่น หล่อพระพุทธรูป ปั้นโอง สลักลวดลาย ประดับต้นเทียน สิ่งก่อสร้าง ฯลฯ

๖.๓ ด้านสถาปัตยกรรม คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์เรื่องการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน โบสถ์ ศาลา ศาลพระภูมิ ฯลฯ

๖.๔ ด้านหัตถกรรม (งานช่างฝีมือ) คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีผลงานในสิ่งที่ทำมือ เช่น เครื่องจักสานต่างๆ

๖.๕ ด้านงานประดิษฐ์ คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านการจัดทำผลงานเลียนแบบธรรมชาติ เช่น การประดิษฐ์ดอกไม้ บายศรี การแต่งลวดลายบนแผ่นผ้า ฯลฯ

๖.๖ ด้านดนตรี นาฏศิลป์และการเล่นพื้นบ้าน คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ด้านการเล่นดนตรี การขับลำ การพ้อนรำ การคิดวิธีการเล่นพื้นบ้าน หมอลำ การเล่นหนังปราโมทัย ลิเก เพลง กัณฑ์มณีเมขลา ฯลฯ

๗. สาขาการจัดการองค์กร หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานขององค์กรชุมชนต่างๆ ให้สามารถพัฒนาและบริหารองค์กรของตนเองได้ตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

๘. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๙. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีแห่ข้าว เป็นต้น

๑๐. สาขากองทุนและสวัสดิการ หมายถึง การจัดการด้านสมทบและบริการกองทุนในการประกันคุณภาพชีวิตของคน ให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๑๑. สาขาการศึกษา หมายถึง ความสามารถในการถ่ายทอด การอบรมเลี้ยงดู การบ่มเพาะ การสั่งสอน การสร้างสื่อและอุปกรณ์ การวัดความสำเร็จ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านเกษตรกรรม

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

- .....
๑. ประเภท/สาขา เกษตรกรรมยั่งยืน
๒. ชื่อ-นามสกุล นางสาวศศิณาพร ธรรมพิทักษ์ อายุ ๒๗ ปี ๑๔๗๑๖๐๐๐๕๙๑๙๒
เกิดวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๓๙
๓. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๖๑ หมู่ที่ ๘ บ้านกุดนาขาม
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजะริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
๔. ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม
สถานที่ทำงาน บ้านเลขที่ ๑๖๑ หมู่ที่ ๘ บ้านกุดนาขาม ต. เจริญศิลป์ อ. เจริญศิลป์ จ. สกลนคร
๕. ชาติพันธุ์ ไทย ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน
๖. ภูมิหลัง ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เรื่องการดำเนินชีวิตตาม
แนวพระราชดำริพอเพียง โดยยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละ
ความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
๗. ความสามารถ/องค์ความรู้ของภูมิปัญญา
หลังจบการศึกษา ออกมาช่วยพ่อและแม่ทำนา ก็ได้รับการถ่ายทอดการทำงานจากครอบครัวซึ่ง
เป็นการทำนาสมัยก่อน แล้วมาได้เรียนรู้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้
รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดย
ตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จึงได้แบ่งที่นา
ทำนา ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงวัว ปลูกผัก เลี้ยงไก่ไข่ ปลูกมันสัมปะหลัง เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้
๘. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้/แหล่งที่มาของอุปกรณ์
มีการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเกษตรตามท้องตลาด
๙. ผลงาน/การถ่ายทอด
ถ่ายทอดให้กับลูกและบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน
๑๐. ปัญหา ความต้องการสนับสนุน
ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นเกี่ยวกับแหล่งน้ำในช่วงฤดูร้อน และบางอย่างต้องซื้อซึ่งมีราคา
แพง จึงอยากให้สนับสนุนด้านงบประมาณ

๑๑. ภาพถ่ายประกอบ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านเกษตรกรรม**

- .....
- ๑. ประเภท/สาขา** เกษตรกรรมยั่งยืน
- ๒. ชื่อ-นามสกุล** นางวรรณิ์ ไชยเลิศ อายุ ๒๗ ปี ๓๔๗๑๒๐๑๑๙๗๖๕
เกิดวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๒๒
- ๓. ที่อยู่ปัจจุบัน** บ้านเลขที่ ๑๘๒ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजะริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ โทร. ๐๙๐๔๑๒๓๔๓๓
- ๔. ประกอบอาชีพ** เกษตรกรรม
- สถานที่ทำงาน** บ้านเลขที่ ๑๘๒ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม ต. เจริญศิลป์ อ. เจริญศิลป์ จ. สกลนคร
- ๕. ชาติพันธุ์** ไทย ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน
- ๖. ภูมิหลัง** ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เรื่องการดำเนินชีวิตตาม
แนวพระราชดำริพอเพียง โดยยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละ
ความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต

๗. ความสามารถ/องค์ความรู้ของภูมิปัญญา

หลังจบการศึกษา ได้ทำงานเป็นพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบลเจริญศิลป์ แต่ก็ยัง
ทำเกษตรกรรมร่วมด้วย ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการทำนาจากบิดา มารดา และได้เรียนรู้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง
คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมี
เหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จึงได้แบ่งที่นาทำนา ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงหมู ปลูกผัก เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงกบ
ปลูกมันสำปะหลัง รวมถึงทำข้าวนาปรัง เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

๘. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้/แหล่งที่มาของอุปกรณ์

มีการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเกษตรตามท้องตลาด

๙. ผลงาน/การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับลูกและบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

๑๐. ปัญหา ความต้องการสนับสนุน

ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นเกี่ยวกับแหล่งน้ำในช่วงฤดูร้อน และบางอย่างต้องซื้อซึ่งมีราคา
แพง จึงอยากให้สนับสนุนด้านงบประมาณ

๑๑. ภาพถ่ายประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

- .....
๑. ประเภท/สาขา เกษตรกรรมยั่งยืน
๒. ชื่อ-นามสกุล นางจินตนา เสนานิคม อายุ ๕๒ ปี
เกิดวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๕
๓. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๐ - ๗๕๙๕๐๕๓
๔. ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม
สถานที่ทำงาน บ้านเลขที่ ๒๐ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ ต. เจริญศิลป์ อ. เจริญศิลป์ จ. สกลนคร
๕. ชาติพันธุ์ ไทย ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน
๖. ภูมิหลัง ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เรื่องการดำเนินชีวิตตาม
แนวพระราชดำริพอเพียง โดยยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละ
ความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
๗. ความสามารถ/องค์ความรู้ของภูมิปัญญา
หลังจบการศึกษา ออกมาช่วยพ่อและแม่ทำนา ก็ได้รับการถ่ายทอดการทำนาจากครอบครัวซึ่งเป็น
การทำนาสมัยก่อน แล้วมาได้เรียนรู้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้
รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดย
ตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จึงได้แบ่งที่นา
ทำนา ขุดบ่อเลี้ยงปลา เลี้ยงวัว ปลูกผัก เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ สวนกล้วย เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้
๘. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้/แหล่งที่มาของอุปกรณ์
มีการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเกษตรตามท้องตลาด
๙. ผลงาน/การถ่ายทอด
ถ่ายทอดให้กับลูกและบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน
๑๐. ปัญหา ความต้องการสนับสนุน
ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นเกี่ยวกับแหล่งน้ำในช่วงฤดูร้อน และบางอย่างต้องซื้อซึ่งมีราคา
แพง จึงอยากให้สนับสนุนด้านงบประมาณ

๑๑. ภาพถ่ายประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านปศุสัตว์

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (ด้านปศุสัตว์)

๑. ชื่อบุคคล นายจักรพงษ์ โสภา ๓๔๗๑๒๐๐๐๐๕๑๖๔
๒. วันเดือนปีเกิด ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๙
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๒๐๒ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งE๐๗คำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजะริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ โทร. ๐๘๓๓๓๕๔๘๐๔
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากมารดา เรียนรู้จากการรัฐให้ความรู้ และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ยูทูบ)
๕. ผลงาน ฉีดวัคซีนให้สัตว์ ผสมพันธุ์สัตว์ ทำคลอดลูกวัว ทั้งภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน ภายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ ถังน้ำสำหรับใช้ใส่น้ำยาฆ่าเชื้อ น้ำยาหล่อลื่น เชือกหรือโซ่ และ ยาระงับความเจ็บปวด
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง จนรวมตัวทำเป็นกลุ่ม
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน เพื่อลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว
๑๐. ภาพประกอบ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านพิธีกรรมและการรักษา**

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านพิธีกรรมและการรักษา

๑. ประเภท/สาขา   หมอพรหมณ์
๒. ชื่อ-นามสกุล   นายบุญ ดวงบุตร อายุ ๕๗ ปี ๓๔๗๑๒๐๑๑๑๙๗๑๒๘
๓. ที่อยู่ปัจจุบัน   บ้านเลขที่ ๓ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
๔. ประกอบอาชีพ   เกษตรกรกรรม
๕. ชาตินัพันธุ์   ไทย   ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน

๖. ความเป็นมาของภูมิปัญญา

เกิดจากการที่ได้เห็นพิธีสู่ขวัญนี้มาตั้งแต่เด็ก แล้วเกิดจากความสนใจในพิธีกรรมนี้เป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของคนอีสาน ประเพณีสู่ขวัญทำกันแทบทุกโอกาส ทั้งในมูลเหตุแห่งความดีและไม่ดี

๗. ขั้นตอนการทำพิธี

ก่อนทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ ต้องทำพานบายศรีเพื่อเข้าพิธี พานบายศรีทำด้วยการนำใบกล้วยพับรอบๆ พานทำเป็นพานบายศรี นำดอกไม้มาประดับ มีด้ายผูกแขน ใช้ด้ายสายสิญจน์ พันรอบพาน ในพานบายศรีสิ่งประกอบที่อยู่ในพาน ประกอบด้วย ข้าวต้มมัด ไข่ต้ม ขนม กล้วย อ้อย เหล้าขาว รูป เทียน อาหารคาวหวาน พอถึงพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ ชาวบ้านที่ต้องการ สู่ขวัญจะไปเชิญ พ่อพรหมณ์เป็นผู้ที่ทราบประเพณีสู่ขวัญเป็นที่นับถือของ ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น พ่อพรหมณ์นุ่งขาวห่มขาว เพื่อมาทำพิธีบายศรีสู่ขวัญ ชาวบ้านจะจัดเตรียมสถานที่ที่จะทำพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญที่บ้านของตนเอง ก็จะทำให้หมอพรหมณ์ มาสวด หรือผูกข้อต่อแขน พรหมน้ำมนต์รอบบ้าน ทำพิธีในบ้านเพื่อปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากบ้าน

๘. วัสดุ อุปกรณ์

- พานบายศรี
- รูป
- เทียน
- ด้ายผูกแขน
- ชั้นน้ำมนต์
- อาหารคาวหวาน

๙. ความเชื่อ

ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๑๐. การเรียนรู้

เรียนรู้มาจากตำราหนังสือ พระสงฆ์ที่วัด และจากการปฏิบัติใช้เวลาเรียนรู้ ภูมิปัญญานี้เป็น การสร้างขวัญและกำลังใจแก่คน และเสริมศรัทธาแก่บ้านเรือน

๑๑. ภาพถ่ายประกอบ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแพทย์ไทย
(หมอพื้นบ้าน)**

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแพทย์ไทย (หมอพื้นบ้าน)

- .....
๑. ประเภท/สาขา ภูมิปัญญาชาวบ้าน/หมอพื้นบ้าน
๒. ชื่อ-นามสกุล นายบุญหุ้ม ดีทอง อายุ ๗๘ ปี ๓๓๖๐๔๐๐๘๐๑๒๐๗
เกิดวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๔๘๘
๓. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๕๘ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ โทร. ๐๘๑๒๙๓๙๕๕๙
๔. ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม
สถานที่ทำงาน บ้านเลขที่ ๑๕๘ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร
๕. ชาติพันธุ์ ไทย ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน
๖. ภูมิหลัง ได้รับการถ่ายทอดจากปู่ ตา เพราะสมัยโบราณเคยใช้การเป่ามนต์รักษาอาการ เจ็บป่วย
อาการต่าง ๆ หาย และใช้ไสยศาสตร์รักษา รักษามาแล้วหายหลายคน จึงสนใจที่จะ
ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนี้
๗. ความสามารถ/องค์ความรู้ของภูมิปัญญา
ใช้การเป่ามนต์รักษาอาการ เจ็บป่วย อาการต่าง ๆ หาย และใช้ไสยศาสตร์รักษา รักษามาแล้ว
หายหลายคน ทั้งคนภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง
๘. ผลงาน/การถ่ายทอด ถ่ายทอดให้กับลูกและบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษา

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(การจักสาน/ทอผ้าไหม)**

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านจักสาน)

๑. ชื่อบุคคล นางอำไพ คุณมี
๒. วันเดือนปีเกิด ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๘
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๒๗๑ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๘๐
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากมารดา และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ยูทูบ)
๕. ผลงาน ตะกร้าพลาสติกขนาดกลาง ๘๐ บาท ตะกร้าพลาสติกขนาดใหญ่ ๑๐๐ บาท
ที่ใส่กระป๋องน้ำพลาสติก ๕๐ บาท
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นพลาสติก ลวด และสายยาง
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง จนรวมตัวทำเป็นกลุ่ม
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. ภาพประกอบ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านจักรสาน)**

๑. ชื่อบุคคล นางณอมทรัพย์ เฟ็งพา
๒. วันเดือนปีเกิด ๒๑ มิถุนายน ๒๕๐๗
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๓๓ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากมารดา และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ยูทูบ)
๕. ผลงาน กลุ่มทอเสื่อ
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ กระจกร ไกร กกหรือไผ่ เขื่อนไผ่หรือเขื่อนเอ็น ฝีมทอเสื่อ โสมทอเสื่อ ไม้สอดดก สีย้อมกก
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. สมาชิกในกลุ่ม

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๑		นางสมคิด บุตรพรม ๓๔ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๐๗๖๖๙๓๙	๑๑ เม.ย. ๒๕๑๕ อายุ ๕๑ ปี	
๒		นางดนตรี ลออเหลา ๓๔ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๐๑๖๒๙๙๕	๒๙ เม.ค. ๒๕๐๕ อายุ ๖๒ ปี	๐๘๘๓๐๘๗๖๒๐

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๓		นางกองแพง อินธิจักร์ ๙๓ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๐๗๗๐๗๔๐	๒๕ ก.ย. ๒๕๑๘ อายุ ๔๘ ปี	

๑๐. ภาพประกอบ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านจักสาน)**

- .....
๑. ชื่อบุคคล นางณอมทรัพย์ เฟ็งพา
๒. วันเดือนปีเกิด ๒๑ มิถุนายน ๒๕๐๗
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๓๓ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากมารดา และศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ยูทูบ)
๕. ผลงาน กลุ่มสานกล่องข้าวเหนียว
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ กก ด้าย เข็ม สีสังเคราะห์ จักรเย็บผ้า ฐานกล่องข้าว
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. สมาชิกในกลุ่ม

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๑		นางสนอง เพียรกล้า ๕๔ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๐๗๖๘๓๗๑	๒๕ ส.ค. ๒๕๐๐ อายุ ๕๑ ปี	
๒		นางดนตรี ลออเหลา ๓๔ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๐๑๖๒๙๙๕	๒๙ ม.ค. ๒๕๐๕ อายุ ๖๒ ปี	๐๘๘๓๐๘๗๖๒๐

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๓		นางกองแพง อินริจักร์ ๙๓ ม. ๓ บ้านทุ่งคำ ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๐๗๗๐๗๔๐	๒๕ ก.ย. ๒๕๑๘ อายุ ๔๘ ปี	

๑๐. ภาพประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านจักสาน)

๑. ชื่อบุคคล นายสงว กองทรัพย์
๒. วันเดือนปีเกิด ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๑
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๙๑ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งคำ ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากบิดา
๕. ผลงาน สานแห
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ ด้านไผ่ล่อน ป่านสานแห จิมสานแห
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
- เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. ภาพประกอบ

**ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านทอผ้าไหม)**

.....

๑. ชื่อบุคคล นางดวงจันทร์ สุขวงศ์ ๓๔๗๑๒๐๗๗๙๔๐๐๙
๒. วันเดือนปีเกิด ๙ มกราคม ๒๕๐๖
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ โทร. ๐๙๖๔๗๘๒๑๗๔
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากมารดา
๕. ผลงาน กลุ่มทอผ้าไหม
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นไหม กระสวย ฟืม กี่ หลอดด้าย กรง อัก โบกเซ็นไหม
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. สมาชิกในกลุ่ม

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๑		นางบัวเลย คำพิลา ๑๖๒ ม. ๙ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๙๘๘๗๗	๒๙ ธ.ค. ๒๕๐๔ อายุ ๖๒ ปี	๐๘๗๒๓๕๓๑๕๓
๒		นางบัวไหล มหาธรรม ๑๓๑ ม. ๙ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๘๗๗๒๐	๕ มี.ค. ๒๕๐๗ อายุ ๖๐ ปี	๐๙๘๖๑๒๙๖๗๗

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๓		นางกมลทิพย์ ศิริหัตถ์ ๒๑๔ ม. ๙ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๘๘๘๙๖	๔ มิ.ย. ๒๕๒๒ อายุ ๔๔ ปี	๐๙๓๓๘๕๗๓๘๙
๔		นางสมรัก กิ่งก้าน ๒๓ ม. ๙ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๘๙๔๐๑	๒๓ ต.ค. ๒๕๐๓ อายุ ๖๓ ปี	๐๙๓๕๗๐๖๕๗๔
๕		นางเฉลา สีดา ๗๓ ม. ๙ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๘๙๔๕๕	๒๖ ก.พ. ๒๕๐๑ อายุ ๖๖ ปี	๐๙๓๓๓๔๗๐๖๒

๑๑. รูปภาพประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านทอผ้าไหม)

๑. ชื่อบุคคล นางจันลิตา ศรีวิรักษ์ ๕๔๗๑๒๙๐๐๖๓๐๓๓
๒. วันเดือนปีเกิด ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๐
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๙๒ หมู่ที่ ๘ บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ โทร. ๐๘๘๗๓๑๕๑๗๙
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากมารดา
๕. ผลงาน กลุ่มทอผ้าไหม
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นไหม กระสวย ฟืม กี่ หลอดด้าย กรง อัก โบกเซ็นไหม
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
- เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. สมาชิกในกลุ่ม

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๑		นางบุญมี ศรีวิเศษ ๑๐๐ ม. ๘ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๙๔๓๑๑๙	๖ ก.ค. ๒๕๙๐ อายุ ๗๖ ปี	-
๒		นางสมยศ ทาปลัด ๑๑๕ ม. ๘ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๙๒๗๑๕	๑ ม.ค. ๒๕๐๐ อายุ ๖๗ ปี	-

ที่	รูปภาพ	ชื่อ-สกุล/ที่อยู่	หมายเลขบัตร	วันเกิด/อายุ	เบอร์โทรศัพท์
๓		นางบุษบา ฤทธิละคร ๖๙ ม. ๘ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร	๓๔๗๑๒๐๑๑๙๑๙๗๒	๑๐ พ.ค. ๒๕๑๑ อายุ ๕๕ ปี	๐๙๘๕๒๓๑๕๑๒

๑๑. รูปภาพประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านจักสาน)

๑. ชื่อบุคคล นายปัดชา ปาระทาน ๓๔๗๑๒๐๑๑๙๖๘๒๖
๒. วันเดือนปีเกิด ๒๕ มกราคม ๒๔๙๖
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๕๕ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากบิดา
๕. ผลงาน ตะกร้า กระยง
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ ไม้ไผ่ เชือก หวาย
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. ภาพประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
(ด้านจักสาน)

๑. ชื่อบุคคล นางสาวสุดารัตน์ นำสงค์ ๓๔๗๑๐๐๑๖๕๓๕๔
๒. วันเดือนปีเกิด ๓ มกราคม ๒๕๑๑
๓. สถานที่ติดต่อ เลขที่ ๙๑ หมู่ที่ ๖ บ้านนาดี ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐ โทร. ๐๘๔๓๑๘๘๗๓๓๙
๔. ได้รับการถ่ายทอดจากใคร เรียนรู้จากบิดา มารดา และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ยูทูบ)
๕. ผลงาน สานกระติบข้าว มวยนึ่งข้าว
๖. แหล่งจำหน่าย/การรับงาน จำหน่ายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง
๗. การสนับสนุนจากหน่วยงาน ไม่เคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใด
๘. รายละเอียดภูมิปัญญา
- วัตถุดิบ/แหล่งที่มาของวัตถุดิบ ได้แก่ ต้นหน่อไม้กิมซุง ต้นคล้า
  - กระบวนการ/ขั้นตอนการผลิต -
  - การถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง
๙. ปัญหา ความต้องการรับการสนับสนุน
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวระหว่างการว่างเว้นจากการทำนา
๑๐. ภาพประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์
(ปลาสาม ส้มหมู สามัวว/เกลือสินเธาว์)

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์
(ปลาต้ม ส้มหมู ส้มวัว)

- .....
- ๑. ประเภท/สาขา** การแปรรูปและผลิตภัณฑ์
- ๒. ชื่อ-นามสกุล** นางสาว สุธรรมพิทักษ์ อายุ ๕๑ ปี ๓๔๗๐๘๐๐๖๖๓๖๙๒
เกิดวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๑๕
- ๓. ที่อยู่ปัจจุบัน** บ้านเลขที่ ๑๖๙ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๙๐
- ๔. ประกอบอาชีพ** เกษตรกรรม
- สถานที่ทำงาน บ้านเลขที่ ๑๖๙ หมู่ที่ ๙ บ้านกุดนาขาม ต.เจริญศิลป์ อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร
- ๕. ชาติพันธุ์** ไทย ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน
- ๖. ภูมิหลัง** ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เรื่องการดำเนินชีวิตตาม
แนวพระราชดำริพอเพียง โดยยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละ
ความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต

๗. ความสามารถ/องค์ความรู้ของภูมิปัญญา

หลังจบการศึกษา ออกมาช่วยพ่อแม่และแม่ทำนา ก็ได้รับการถ่ายทอดการทำนาจากครอบครัวซึ่ง
เป็นการทำนาสมัยก่อน แล้วมาได้เรียนรู้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้
รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดย
ตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และแม่ได้
ถ่ายทอดความรู้ด้านการทำปลาต้ม ส้มหมู ส้มวัว ได้นำผลิตภัณฑ์ไปขายที่ตลาดสด ขายภายในหมู่บ้านและ
หมู่บ้านใกล้เคียง

๘. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้/แหล่งที่มาของอุปกรณ์

วัตถุดิบสำคัญในการผลิตปลาต้ม ประกอบด้วย ปลาสด เกลือ ข้าวเหนียวหนึ่ง และกระเทียม

๙. ผลงาน/การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับลูกและบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษา

๑๑. ภาพถ่ายประกอบ

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์
(เกลือสินเธาว์)

๑. ประเภท/สาขา การแปรรูปและผลิตภัณฑ์
๒. ชื่อ-นามสกุล นางประนอม จำปาเป่า อายุ ๗๔ ปี ๓๔๗๑๒๐๑๑๙๓๓๐๔
เกิดวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๒
๓. ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๘๖ หมู่ที่ ๘ บ้านกุดนาขาม
ตำบลเจริญศิลป์ อำเภोजะเรณูศิลป์ จังหวัดสกลนคร
รหัสไปรษณีย์ ๔๗๒๕๐
๔. ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม
สถานที่ทำงาน บ้านเลขที่ ๘๖ หมู่ที่ ๘ บ้านกุดนาขาม ต. เจริญศิลป์ อ. เจริญศิลป์ จ. สกลนคร
๕. ชาติพันธุ์ ไทย ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ภาษาอีสาน
๖. ภูมิหลัง ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ
๗. ความสามารถ/องค์ความรู้ของภูมิปัญญา

เกลือสินเธาว์เป็นเกลือที่ผลิตจากเกลือบนผิวดินและชั้นหิน ซึ่งมีแหล่งที่มา จาก ๓ แหล่ง คือ ๑. คราบเกลือบนผิวดิน เรียกว่า “สำดิน” เมื่อนำดินมาละลายน้ำก็จะได้น้ำเกลือ ๒. บ่อน้ำเกลือ หรือ แหล่งน้ำบาดาล เกิดจากน้ำผิวดินไหลผ่านชั้นแร่เกลือหิน และละลายเกลือออกมารวมกันเป็นบ่อน้ำ ส่วนการนำน้ำเกลือจากบ่อน้ำขึ้นมาใช้จะทำได้โดยการสูบน้ำขึ้นมา ๓. ชั้นเกลือหินใต้ดิน วิธีการได้เกลือมา คือ เจาะชั้นหินให้เป็นโพรงเพื่ออัดน้ำลงไปละลายแร่เกลือหิน จากนั้นจึงสูบน้ำเกลือขึ้นมาใช้

๘. วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้/แหล่งที่มาของอุปกรณ์

กะละมัง แกลบ ฟืน กะละมังแสดนเลส กะทอ ถุงพลาสติก

๙. ผลงาน/การถ่ายทอด

ถ่ายทอดให้กับลูกและบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษา

๑๑. ภาพถ่ายประกอบ

